

Ruwe haai	Grote Lamellibranchiata
Doornhaai	Soms <i>Buccinum</i>
Kabeljauw	<i>Solen</i> , <i>Spisula</i> en/of <i>Mactra</i>
Schelvis	<i>Cultellus</i> , <i>Solen</i> , <i>Tellina</i> , <i>Venus</i> , <i>Donax</i> , <i>Spisula</i> en/of <i>Mactra</i>
Koning van de Poon	<i>Cultellus</i>
Rode poon	<i>Natica</i>
Engelse poon	<i>Ensis</i> , <i>Donax</i>
Pitvis	<i>Natica</i> , <i>Hydrobia</i> , <i>Mytilus</i> , <i>Abra</i> , <i>Angula</i> , <i>Tellina</i> , <i>Mysella</i> , <i>Spisula</i> , <i>Ensis</i> , <i>Venus</i>
Schol	<i>Mysella</i> , <i>Cerastoderma</i> , <i>Spisula</i> , <i>Ensis</i> , <i>Abra</i> , <i>Angula</i> , <i>Donax</i> , <i>Natica</i> , <i>Venus</i> , <i>Rissoa</i>
Bot	<i>Angula</i> , <i>Macoma</i> , <i>Spisula</i> , <i>Cerastoderma</i> , <i>Mytilus</i> , <i>Hydrobia</i>
Schar	<i>Natica</i> , <i>Mytilus</i> , <i>Mysella</i> , <i>Spisula</i> , <i>Turritella</i>

PHYTIA MYOSOTIS ALGEMEEN OP TERSCHELLING

door G. Spaink
(Rijks Geologische Dienst, Haarlem)

Er zijn zo van de soorten, die ieder graag wilt vinden, maar eigenlijk nooit kan vinden. Zo zochten we op excursies van het strandkader van D.IV (Amsterdam) van de N.J.N. altijd, op onze buiken als zeehonden langs de vloedlijn voortschuivend, gewapend met buis en pincet, naar trapgeveltjes en spoelhorentjes, hoewel we die maar zelden vonden. Maar als een 'm vond, dan was de hele excursie geslaagt, ook voor de niet-gelukkigen. Eens vonden we zelfs een horentje van *Tornus subcarinatus*. Allemaal (20 man en vrouw) zochten we gewoon geëlectriceerd het strand verder af. Resultaat: 2 spoelhorentjes, 1 trapgevel. Hoewel natuurlijk een reusachtig resultaat, vonden we nu plotseling spoelhorentjes en trapgeveltjes niet zó belangrijk meer (het wenteltrapstadium hadden we al achter ons gelaten), nee, we waren nu geëvalueerd naar *Tornus*. Niet lang daarna vond één van ons weer een *Tornus*, die heeft de rubrieken van Zeepaard en Inktzwam (het D-blad van

D.IV, ik weet niet of het nog bestaat) gehaald. Soms zou ik dit jeugdige enthousiasme van vroeger nog wel eens terug willen hebben, want heus, als je de 50-jaren aan de horizon ziet opkomen, kan je nóg enthousiast zijn, maar je enthousiasme is meer innerlijker geworden, rustiger, maar ook dieper. Het jeugdige élan, die je direct op je fiets doet springen om vele kilometers te trappen om ook wat moois of langverwachts te vinden, nee, dat heb je dan toch niet meer zo.

Onze enthousiaste excursies van weleer gingen me weer door 't hoofd bij het lezen van de opmerking van Theo Schuurmans in het laatste Zeepaard (34/1, op blz. 7), waar hij zijn "Kamp-impresies Terschelling Zoka 1973) beschrijft. Toen zag ik me ook weer op Terschelling verwoed naar *Phytia myosotis* zoeken, in zomerkampen in de veertiger jaren (de afkorting ZOKA was toen nog niet geboren). We zochten toen óók aan de voet van kwelderbegroeiingen zonder ze te vinden. Wel vonden we ze een paar dagen later zeldzaam in de biezen van de Groede, aan de rand van de Eerste Slenk. We hebben toen ijverig geprobeerd meteen de hele populatie uit te roeien omdat ieder ze wilde hebben, maar tenslotte waren we met 7 exemplaren, verdeeld over 7 mensen, al zeer tevreden. Toch bleef *Phytia* nog lang een soort toverwoord, dat toen nog een heel kamp een schok kon doen beleven en direct naar het wad deed sjeesen als één het geluk gehad had er weer eens een te vinden. Als één wat gevonden heeft, moeten er méér zitten, was onze redenatie. Heel anders dan de vondst van b.v. een *Patella* of vooral een Turtons wenteltrapje op Terschelling. Als die gevonden was werd hij op de grote convo opgebaard en bewonderd en gingen we de volgende dag wel eens ons geluk beproeven. Aan het eind van het kamp pakte de gelukkige vinder zijn kleinnood dan zorgvuldig in voor de thuisreis. Hij wás nu iemand, zijn naam werd de volgende kampen nog genoemd, als hij tenminste het geluk erbij had in het eerste of tweede kamp te zitten. Op het congres kon hij dan nog eens geuren, zij het dan wel wat afgezwakt. Maar *Phytia* was en bleef en is kennelijk tegenwoordig nog zeldzaam, gezien de opmerking van Theo Schuurmans. Toch vind ik hem alle jaren lang veelvuldig op Terschelling!

Mijn eerste vondst van vele exemplaren, levend en wel, was in 1960 of omstreeks die tijd, overigens niet op Terschelling. Ik werkte al geruime tijd bij de Geologische Dienst als specialist in fossiele schelpen. Voor de grote Oosterschelde-brug

moesten we in het brugtracé boringen en sonderingen zetten in een raai over de Oosterschelde. Ik zat in een hotelletje in Zierikzee. Op een dag was de boorponton al uitgevaren toen ik in de Valhaven aankwam. Met armgezwaai meldde ik m'n verlate komst, met armgezwaai werd me duidelijk gemaakt, dat ik na de verankering van de ponton opgehaald zou worden. Aldus tijd om de oevers van de Oosterschelde te inspecteren op mijn malacologische vriendjes. De inspectie leverde niet veel op en op de dijk staande sloeg ik de bedrijvigheid op de ponton gade, met een voet steunend op een golfbrekerpaaltje, waarvan er lange rijen op meerdere niveau's langs de dijk stonden. Plotseling knapte het paaltje af en ik tuimelde met paaltje naar beneden en kwam tegen de tweede paaltjesrij te liggen, terwijl het afgebroken paaltje vlak voor m'n neus rolde met de verrotte afgebroken kant voor m'n ogen. De daverende lach vanaf de ponton hoorde ik opeens niet meer. Uit het holle paaltje zochten vele pissebedden en strandvlooiën haastig een goed heenkomen, maar er bleken ook vele gladde bruine slakkenhuisjes in te zitten, die bij nadere inspectie *Phytia myosotis*, het begeerde muizenootje, bleken te zijn. Wel, je snapt het, op de ponton dachten ze, dat ik gek geworden was, want elk paaltje kreeg nu een trap. De meesten bleken ertegen bestand te zijn, een klein aantal bleek rot en knapte af. De meeste waren hol van binnen. Ze bleken niet allemaal door strandvlo en havenpissebed bewoond te zijn. Waren die wel aanwezig, direct te herkennen aan het zenuwachtige gesprong van die beestjes, dan bleek ook *Phytia* er in te zitten. Geen havenpissebedden en geen strandvlooiën, dan ook geen *Phytia*'s. Dus een goede raad (de Rijkswaterstaat en kustverdediging zullen het wel een hele slechte raad vinden!) trap (voorzichtig) de paaltjes van de golfbrekers om, wellicht zit er *Phytia myosotis* in! Alleen als het paaltje werkelijk goed verrot is, is er kans op succes, de wat betere paaltjes dus laten staan, daar zitten ze toch niet in.

Sinds ik in de kinderen zit, ga ik elke zomervakantie kamperen op Terschelling, bij Jaap Hek, bijna de laatste camping voor de Bosplaat. Vroeger hadden we bij Jaap ook wel N.J.N.-kampen, dus 't adres was vertrouwd, dicht bij de natuur.

Uiteraard gingen vele excursies van de laatste 8 jaren ook naar de Bosplaat. In het begin van mijn jaarlijkse excursies naar de Bosplaat hadden hoge springvloeden de gehele Bosplaat overstroomd, zodat deze één grote watervlakte was. Alleen de lage

duintjes, die verspreid over de Bosplaat liggen, de eerste, tweede, enz. duintjes en de stuifdijk staken nog boven het water uit. Toen het water de Bosplaat weer verlaten had lag om elk duin een dikke ring aanspoelsel, voornamelijk dood plantenmateriaal. Latere en lagere springvloed en hebben meerdere van deze ringen eronder afgezet. Deze ringen lagen er bij mijn laatste bezoek september 1973 nog, zij het wel aardig vergaan en ingeklonken.

In deze aanspoelselzomen om elk duintje op de Bosplaat kan je bijzonder veel exemplaren van *Phytia myosotis* vinden. Hoewel ik al buizen vol heb, verzamel ik elk jaar toch maar weer een buis vol. Ze zijn veelal prachtig gaaf en groot. Je moet het plantenmateriaal met beide handen uiteenhalen om ze te vinden, maar vinden doe je ze, overal. Ik heb ze veel gevonden in de lage duintjes waar einde van het vogelreservaat en waar langs het fietspad de rij afbakenende paaltjes naar de Wadden afbuigt, maar ook aan de voet van de eerste duintjes, de tweede duintjes, de kleine duintjes bij de afslag van de huifkarren, waar ze door het broedgebied rijden, etc. Succes vrijwel verzekerd. Zelf heb ik er al vele mensen heen gebracht, die me zeiden nooit *Phytia myosotis* te kunnen vinden en altijd hoor je dat ze dáár nu nooit gezocht zouden hebben.

Het relaas van dit verhaal: *Phytia myosotis* is helemaal niet zeldzaam op Terschelling. De soort heeft echter een verborgen levenswijze, o.a. ingegraven, etc. (zie de paaltjes bij Zierikzee). Bij de inundatie van de Bosplaat komen ze naar boven, verdrinken en spoelen met het vele plantenmateriaal mee en komen zodoende massaal in de aanspoelselgordels terecht. Maar niemand zoekt ze daar. Waarschijnlijk hebben ook de andere Waddeneilanden dergelijke aanspoelselzomen. Zoek ook daar eens in!

Literatuur:

Tera van Benthem Jutting, 1933 - Mollusca (I), Gastropoda Prosobranchia en Pulmonata; Fauna van Nederland, Afl. VII, pag. 158.

G. Spaik, 1966 - Een merkwaardige vindplaats van *Ovatella myosotis* (Drap.). Correspondentieblad van de Ned. Malacologische Vereniging, no. 118, blz. 1244.

Theo Schuurmans, 1974 - Kampimpressies Terschelling Zoka 1973,
Het Zeepaard, jrg. 34/1.

ZELDZAME VANGSTEN AANGEBRACHT OP HET NIOZ

door S.M. van der Baan en M. Buhre (NIOZ, Texel)

Van oudsher koopt het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee van de vissers die hun vangst naar de afslag in Den Helder brengen bepaalde soorten en bovendien zeldzaamheden aan, in de eerste plaats ten behoeve van universiteiten en andere onderwijsinstellingen. Een voorbeeld is de Doornhaai, *Squalus acanthias* L., die op grote schaal voor practica wordt gevraagd.

Wat de zeldzaamheden betreft, in het laatste Zeepaard van 1973 vraagt Peter Boer zich af waarom het NIOZ niet langer de lijsten publiceert in het Netherlands Journal of Sea Research, en op deze vraag willen wij hier graag wat nader ingaan.

De bedoelde lijsten stonden vroeger in het jaarverslag van het NIOZ (voorheen Zoölogisch Station van de Ned. Dierk. Ver.) en werden gepubliceerd, eerst in het vroegere tijdschrift van de N.D.V. (Archives néerlandaises de Zoologie), later in het tijdschrift van het NIOZ (Netherlands Journal of Sea Research). Deze jaarverslagen worden sinds enkele jaren als interne rapporten van het NIOZ gepubliceerd, maar de lijst van zeldzame vangsten wordt ook daar niet meer in opgenomen. Voor het tijdschrift is de reden dat publiceren tegenwoordig een kostbare zaak is, zodat de beschikbare ruimte beter voor wetenschappelijke bijdragen kan worden gereserveerd, vandaar de verschuiving naar interne verslagen, die overigens op aanvraag verkrijgbaar zijn. Wat de bedoelde lijst betreft, die heeft tegenwoordig weinig waarde meer voor de Nederlandse fauna.

In een artikel over de aanbrengrst van *Macropipus puber* heeft de eerste auteur twee jaar geleden al gewezen op het feit hoe-